Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Vastine

4.5.2022

HE 163/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Sisäministeriö, poliisiosasto

Erityisasiantuntija Monna Airiainen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallintovaliokunta on toimittanut sisäministeriölle asiantuntijakuulemisen yhteydessä saadut lausunnot ja pyytänyt ministeriöltä vastinetta niiden johdosta. Vastineessa on otettu huomioon myös hallituksen esitystä koskevat valiokuntien lausunnot (talousvaliokunnan lausunto TaVL 5/2022 vp ja perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 10/2022 vp). Vastine on laadittu yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on täytäntöönpanna niin kutsuttu rahoitustietodirektiivi, täydentää niin kutsutun viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa ja antaa täydentävää sääntelyä kansallisista muutostarpeista johtuen. Esityksessä ehdotetaan sääntelyä, joka mahdollistaisi pankki- ja maksutilejä koskevien kyselyiden paremman kohdentamisen, parantaisi tietosuojaa, tehostaisi ja sujuvoittaisi viranomaisten tiedonsaantia, vähentäisi viranomaisten päällekkäisten tiedonhakujärjestelmien tarvetta ja säästäisi kustannuksia. Pankki- ja maksutilejä koskevien kyselyiden tekeminen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta vähentäisi luotto- ja maksulaitosten hallinnollista taakkaa vähentämällä kyselyitä henkilöistä tai yrityksistä, joilla ei ole tiliä kyseisessä laitoksessa.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sisäministeriö PL 26 00023 Valtioneuvosto	Kirkkokatu 12 Helsinki	0295 480 171 +358 295 480 171	09 160 44635 +358 9 160 44635	kirjaamo.sm@govsec.fi www.intermin.fi

Tilitapahtumien lisääminen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään

Useissa lausunnoissa on nostettu esiin tilitapahtumatietojen mahdollinen lisääminen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään, vaikka asiaa ei esitetä hallituksen esityksessä. Keskusrikospoliisi myös ehdottaa 1. lakiehdotukseen muotoilua, joka mahdollistaisi tilitapahtumia koskevien tietojen välittämisen ehdotetun koostavan sovelluksen kautta. Sisäministeriö toteaa, että asian selvittämiseksi on käynnistetty sisäministeriössä esiselvityshanke (SM004:00/2022) jonka toimikausi on 10.2.2022 – 31.5.2023. Hankkeen tavoitteena on laatia esiselvitys tilitapahtumatietojen lisäämisestä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään. Esiselvityksen tehtävänä on kartoittaa toimivaltaisten viranomaisten tilitapahtumatietoihin pääsyn nykytila ja kehittämiskohteet sekä selvittää myös mahdolliset vaihtoehtoiset toteuttamistavat. Hankkeessa ovat mukana edustajat keskeisistä tilitietojen saamiseen oikeutetuista viranomaisista sekä Finanssiala ry:stä. Esiselvityksen perusteella arvioidaan tarve jatkovalmistelun käynnistämiselle.

Kansallisen liikkumavaran käyttö

Oikeusministeriön lausunnossa viitataan kansallisen liikkumavaran käyttöön ja siihen, millä perusteella on arvioitu mahdolliseksi poiketa täytäntöönpantavien direktiivien nimenomaisesta sanamuodosta.

Direktiivi voi olla vähimmäisdirektiivi eli minimidirektiivi, tai siinä voi olla vähimmäissäännöksiä eli minimisäännöksiä, jolloin direktiivissä tai sen yksittäisessä säännöksessä säädetään EU:n tasolla noudatettavasta vähimmäistasosta eli minimitasosta. Silloin kansallisesti pidemmälle menevät säännökset ovat mahdollisia. Viides rahanpesudirektiivi ja rahoitustietodirektiivi ovat minimidirektiivejä: niissä ei kielletä kansallisesti direktiivejä tiukempien tai pidemmälle menevien säännösten antamista. Jäsenvaltiot voivat siis antaa direktiivejä pidemmälle menevää sääntelyä, kunhan se täyttää esimerkiksi oikeasuhteisuuden ja tarpeellisuuden edellytykset. Sen lisäksi, että rahoitustietodirektiivin johdantokappaleessa 19 viitataan pääsyn helpottamiseen rahoitustietoihin muihin kuin vakaviin rikoksiin liittyen, rahoitustietodirektiivin johdantokappaleessa 8 todetaan muun muassa, että ”*direktiivillä ei saisi olla vaikutusta kanaviin, joita toimivaltaiset viranomaiset käyttävät keskinäiseen tietojenvaihtoon, tai niiden valtuuksiin saada tietoja ilmoitusvelvollisilta unionin oikeuden tai kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Kansallisten viranomaisten pääsy keskitetyissä rekistereissä oleviin tietoihin muissa kuin tämän direktiivin tarkoituksissa tai liittyen muihin kuin tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluviin rikoksiin ei kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan.”* Rahoitustietodirektiivin 1 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan ”*direktiivillä ei rajoiteta kanavia, joita toimivaltaiset viranomaiset käyttävät keskinäiseen tietojenvaihtoon, tai niiden valtuuksia saada tietoja ilmoitusvelvollisilta unionin oikeuden tai jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti*.”

Esityksessä on kattavasti avattu sitä, miltä osin ehdotettava sääntely johtuu direktiivien täytäntöönpanosta ja mikä taas kansallisista tarpeista. Esityksen mukaisia kansallisista tarpeista ehdotettavia pääsyoikeuksia pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään tietyille viranomaisille tarkoituksiin, jotka eivät perustu direktiiveihin, ei voida perustella direktiivien täytäntöönpanolla, vaan kuten esityksessä on tehty, pääsy on perusteltu ja se tapahtuisi kansallisen lainsäädännön nojalla, joka Suomessa on kattava tilitietoihin pääsyn osalta. Esityksessä on ehdotettavalla täsmällisellä ja tarkkarajaisella sääntelyllä pyritty lisäksi varmistumaan siitä, että sääntely täyttää tietosuoja- ja perusoikeussääntelyn vaatimukset.

Koostava sovellus

Valtiovarainministeriö on todennut, että lain valmistelussa ei ole riittävän tarkkarajaisesti lain tasolla säädetty, että Tullin ylläpitämä koostava sovellus on osa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää eikä ainoastaan automatisoitu mekanismi, joka välittää viranomaisen tietopyynnöt pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmälle. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan koostava sovellus tulisi lisätä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 1 §:n 1 momenttiin. Sisäministeriö yhtyy valtiovarainministeriön edellä esitettyyn näkemykseen ja kannattaa valtiovarainministeriön esittämää lisäystä.

Valtiovarainministeriö on kiinnittänyt erityistä huomiota rahoitustietodirektiivin II luvun 4 artiklaan, jossa on täsmennetty toimivaltaisten viranomaisten pääsystä tilitietoihin ja mahdollisuus tehdä niitä koskevia hakuja, siten että tietoihin pääsy ja haut katsotaan suoriksi ja välittömiksi myös silloin, kun keskitettyjä pankkitilirekistereitä ylläpitävät kansalliset viranomaiset toimittavat tilitiedot toimivaltaisille viranomaisille nopeasti automaattisen mekanismin välityksellä edellyttäen, että mikään välittävä laitos ei voi puuttua pyydettyihin tai toimitettaviin tietoihin. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä vastaisi unionioikeuden mukaista keskitettyä automatisoitua järjestelmää, kun se muodostuisi pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä, maksutilirekisteristä ja automatisoidusta mekanismista, eli Tullin ylläpitämästä koostavasta sovelluksesta. Ehdotettu koostava sovellus nimenomaan tekisi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä keskitetyn.

Valtiovarainministeriö on nojannut tulkinnassaan myös rekisterin määritelmään. Rekisterillä tarkoitetaan unionin tietosuojalainsäädännössä mitä tahansa jäsenneltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisin tai maantieteellisin perustein jaettu. Pankki- ja maksutietojen valvontajärjestelmä on siten yksi rekisterikokonaisuus, eikä sen toiminnallisia osia unionin tietosuojalainsäädännön valossa ole tarve määritellä laissa toisistaan erillisiksi rekistereiksi. Kun valvontajärjestelmän piirissä tapahtuva käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi, on unionin tietosuojalainsäädännön mukaisesti käsittelyn perustasta säädettävä, joko unionin oikeudessa tai kansallisessa laissa. Kun tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Rekisteri voi näin ollen olla toiminnallisin perustein jaettu ja kullekin toiminnalle on mahdollista lainsäädännöllä nimetä rekisterinpitäjä. Sisäministeriö pitää edellä esitettyä valtiovarainministeriön tulkintaa perusteltuna.

Keskusrikospoliisi on ehdottanut, että lakiin lisätään Tullin ohella poliisille vaikutusmahdollisuus koostavaa sovellusta koskeviin tehtäviin teknisiin ratkaisuihin. Sisäministeriö katsoo, ettei viranomaisten tavanomaisesta yhteistyöstä järjestelmää kehitettäessä ole tarpeen säätää laissa.

Tiedon luovuttamisen laillisuuden edellytysten arviointi

Finanssiala ry katsoo lausunnossaan, että sen käsityksen mukaan luottolaitosten ja viranomaisten pankkitiedusteluihin liittyvä yhteistoiminta sujuu nykyisellään varsin hyvin. Luottolaitokset pyrkivät vastaamaan kyselyihin kattavasti ja niin nopeasti kuin mahdollista. Samalla luottolaitosten asiantuntijat varmistavat, että kyselyt ovat muodollisesti ja asiallisesti asianmukaisia, mikä on sekä tiedustelun tehneen viranomaisen, vastauksen antavan luottolaitoksen että tiedustelun kohteena olevan tahon laillisten etujen ja oikeuksien mukaista.

Edellä mainitusta syystä Finanssiala ry kyseenalaistaa täysin hallituksen esityksessä ehdotetun ratkaisun, jossa luottolaitosten mahdollisuudet valvoa tilikyselyjen asianmukaisuutta estettäisiin ja korvattaisiin esityksessä mainittujen viranomaisten omavalvonnalla ja lokitietoihin perustuvalla jälkivalvonnalla. Finanssiala ry katsoo, että nykyisin lähes kaikki luottolaitosten perusteettomiksi toteamat pankkitiedustelut tulevat viranhaltijoilta, joilla on muodollinen oikeus tiedustelujen tekemiseen, joten käyttövaltuushallinnan keinoin tämäntyyppisten virheiden tai väärinkäytösten torjuminen on vain rajoitetusti mahdollista. Perusteettomia tiedusteluja voidaan mahdollisesti havaita jälkikäteen viranomaisen oma- tai jälkivalvonnassa, mutta niiden ennalta ehkäisemiseksi hallituksen esityksessä ehdotetut tekniset ja hallinnolliset järjestelyt ovat riittämättömiä täyttämään yleisen tietosuoja-asetuksen sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan, tietoturvallisuuden ja pankkisalaisuuden vaatimukset.

Sisäministeriö toteaa, että voimassaolevan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen on yksilöitävä säännös, jonka nojalla se pyytää tietoa. Tietojenvälityksen tiedonhakujärjestelmän kautta tulee olla välitöntä edellä mainitun lain 4 §:n 1 momentin mukaisesti ja johtuen viidennen rahanpesudirektiivin ja rahoitustietodirektiivin hauille asettamista edellytyksistä, ei luottolaitos kuitenkaan voi arvioida etukäteen, ennen tiedon luovuttamista, viranomaisen tekemän tietopyynnön laillisia edellytyksiä. Käytännössä tämä ei automatisoidussa järjestelmässä ole mahdollista, koska direktiivit edellyttävät, että tieto on oltava saatavilla keskitettyjen automatisoitujen tiedonhakujärjestelmien kautta välittömästi eli heti ilman viivettä. Kansallisesti direktiivit eivät jätä hakujen välittömyyden osalta liikkumavaraa. Ehdotetun koostavan sovelluksen välityksellä välitettyjen tietopyyntöjen osalta luottolaitoksen tiedonhakujärjestelmään välittyisi ainoastaan tieto siitä, mihin rekisteröityyn eli asiakkaaseen tietopyyntö kohdistuu. Käytännössä tämä tieto jäisi tiedonhakujärjestelmän lokitietoihin, josta syystä tältä osin olisi edelleen tarpeen säätää tiedon salassapidosta, jotta luottolaitos ei voisi näitä lokitietoja käyttää eikä ilmaista omaksi tai toisen hyödyksi eikä myöskään toisen vahingoksi. Näin ollen luottolaitos ei voisi myöskään ilmaista asiakkaalleen tai muulle taholle, onko viranomainen tehnyt rekisteröityä koskevan tietopyynnön ja onko siihen annettu vastaus, toisin sanoen edes tietopyynnön olemassaoloa ei voisi ilmaista.

Tietosuoja-asetuksen 25 artikla koskee sisäänrakennettua ja oletusarvoista tietosuojaa, eli rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että oletusarvoisesti käsitellään vain käsittelyn kunkin erityisen tarkoituksen kannalta tarpeellisia henkilötietoja. Tämä velvollisuus koskee kerättyjen henkilötietojen määriä, käsittelyn laajuutta, säilytysaikaa ja saatavilla oloa. Nykyisten teknisten käyttöyhteyksien on sisällettävä asianmukaiset kontrollit, joilla rajoitetaan ja kontrolloidaan tietojen käsittelyä, kuten tietojen luovuttamista. Koostavassa sovelluksessa välitettyjen tietojen osalta ennalta tehdyn tiedon-luovutuksen laillisten edellytysten arvioinnin puute korvattaisiin järjestelmään rakennetulla teknisellä etukäteiskontrollilla, eli järjestelmästä ei pääsisi kysymään tietoja kuin ilmoittamalla sen säännöksen, jonka nojalla tietoja kysytään, järjestelmään tallentuvien lokitietojen avulla ja organisatorisella kontrollilla, eli ainoastaan sillä, että viranomaisen tähän valtuuttamalla ja kouluttamalla henkilöstöllä on oikeus tehdä kyselyjä ja lisäksi tietosuojavaltuutetun jälkikäteisellä tarkastamisoikeudella.

Tietosuojasääntelyn mukainen rekisterinpitäjän vastuu on ennakollista vastuuta siitä, että tiedonluovutus täyttää sille asetetut edellytykset. Nykyinen tiedonhakujärjestelmää koskeva sääntely ei mahdollista ennakollista valvontaa, koska tieto tulee luovuttaa välittömästi, eli samalla tietojärjestelmiä ylläpitävät toimijat on annetun sääntelyn nojalla vapautettu

ennakollisen tarkastuksen vastuusta. Esityksen mukainen muutos sen osalta, että luottolaitokset eivät saisi tietoa siitä viranomaisesta, joka on pyytänyt tietoa ja siitä säännöksestä, jonka nojalla tietoa on pyydetty, ei merkitsisi laajennusta viranomaisten pankkitilitietojen saamista koskeviin toimivaltuuksiin, vaan sitä, että varmistetaan yleisen tietosuoja-asetuksen velvoitteet asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti. Henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Yleinen tietosuoja-asetus asettaa rekisterinpitäjälle velvollisuuden varmistua henkilötietojen käsittelyn perusteista ennen tiedonluovutusta, eikä siis enää tiedon luovutuksen jälkeen, jolloin voidaan kysyä, mihin säädökseen luottolaitosten jälkikäteinen valvonta perustuisi. Lokitietojen käyttö tulee rajata suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään eli jälkikäteiseen valvontaan siten, kuin lain ja asetusten mukaisesti on mahdollista. Luottolaitos voisi esimerkiksi tarvita lokitietoja silloin, kun heidän rekisterissään olevissa henkilötiedoissa on virhe ja rekisteröidyllä on velvollisuus ilmoittaa virheestä. Tällöin lokitieto henkilöstä ja ajankohdasta, jolloin tietoja on luovutettu Tullin koostavaan sovellukseen, on riittävä ilmoituksen tekemiseksi Tullille. Ehdotuksen mukaan Tullilla koostavan sovelluksen rekisterinpitäjänä on velvollisuus edelleen ilmoittaa virheistä, joka koostavalla sovelluksella on välittynyt eteenpäin toimivaltaiselle viranomaiselle. Rekisterinpitäjän velvollisuus liittyy ennakolliseen tarkastukseen ja jos luovutuksen jälkeen ilmenisi, ettei rekisterinpitäjä ollut riittävällä tavalla varmistunut henkilötietojen käsittelyä koskevien periaatteiden noudattamisesta, tarkoittaisi se silloin, että tietosuojaloukkaus on tapahtunut. Esityksessä ehdotetusta pseudonymisointia koskevasta ratkaisusta seuraa, että viranomaistoiminta olisi oikeusperusteen osalta salattua yksityiseltä taholta sekä koostavan sovelluksen rekisterinpitäjältä, kuitenkin siten, että oikeusperusteen laillisuusvalvonta on mahdollista jälkikäteen kunkin toimivaltaisen viranomaisen omavalvonnassa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 10 §:ssä säädetyn mukaisesti sekä tietosuojavaltuutetun toimesta. Esityksessä ehdotettu muutos luottolaitokselle välittyviin tietoihin olisi oikeasuhtaista ja välttämätöntä, jotta koostavan sovelluksen välityksellä tapahtuva henkilötietojen käsittely olisi mahdollisimman tietosuojattua ja välitettävät tiedot rajattu vain välttämättömiin tietoihin.

Käyttö- ja kyselyvaltuuksien rajaaminen

Finanssiala ry nostaa esiin lausunnossaan sen, että PMJ-lain 3 §:ssä esitettyyn pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän käyttäjiä ja käyttötarkoituksia koskevaan kansalliseen laajennukseen perustuva käyttöoikeus antaisi asianomaiselle viranomaiselle automaattisesti pääsyn kaikkeen tiettyä asiakasta, tiliä tai tallelokeroa tai vastaavaa koskeviin valvontajärjestelmän tietoihin. Finanssiala ry pitää kuitenkin selvänä, että kunkin viranomaisen oikeus saada tai käsitellä valvontajärjestelmän tietoja rajoittuu vain niihin tietoihin, joiden käsittelyyn sillä on oikeus ja lakiin perustuva todellinen käyttötarve.

Sisäministeriö katsoo, että ehdotettava sääntely on selkeää Finanssialan esiin ottaman kysymyksen osalta, sillä viranomaisella tulee olla lakiin perustuva oikeus saada järjestelmästä kyseltävät tiedot ja ehdotettavan sääntelyn mukaan tietojen tulee olla välttämättömiä viranomaisen tehtävän suorittamiseksi.

Tullin rooli rekisterinpitäjänä

Useissa lausunnoissa, mukaan lukien perustuslakivaliokunnan lausunto, katsotaan, että Tullin tehtävistä rekisterinpitäjänä on vaikea muodostaa selvää käsitystä. Keskusrikospoliisi ehdottaa, että tulisi pohtia, pitääkö Tullin oikeudesta vastaanottaa tietoja ja siten käsitellä näitä tietoja säätää yksityiskohtaisemmin.

Sisäministeriö yhtyy valtiovarainministeriön näkemykseen asiasta, jonka mukaan epäselvyys Tullin roolista rekisterinpitäjänä johtuu rahoitustietodirektiiviin ja unionin tietosuojavelvoitteiden keskinäisestä ristiriidasta. Siksi henkilötietojen käsittelyä tulee tarkastella yhtenä kokonaisuutena pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmänä. Kun käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä riittää, että erityislaissa säädetään, mikä taho toimii rekisterinpitäjänä, koska rekisterinpitäjän oikeudet ja velvollisuudet johdetaan unionin tietosuojalainsäädännöstä ja kansallisesta tietosuojalaista. Tästä seuraa, että Tullilla koostavan sovelluksen rekisterinpitäjänä kuuluvat kaikki ne rekisterinpitäjän oikeudet ja velvollisuudet, jotka unionin tietosuojalainsäädännöstä ja kansallisesta tietosuojalaista voidaan johtaa. Hallituksen esityksessä on kattavasti perusteltu Tullin roolia rekisterinpitäjänä ja siinä on pyritty perustelemaan mitä rekisterinpitäjän oikeuksia ja velvollisuuksia Tullille käytännössä kuuluu. Valtiovarainministeriö huomioi, että hallituksen esityksen perusteluissa olisi voinut tarkemmin avata sitä, mistä rekisterinpitäjän oikeudet ja velvollisuudet johdetaan ja miten esimerkiksi rekisteröityjen oikeuksien rajoittaminen heijastuu käytännössä näihin rekisterinpitäjälle säädettyihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin niitä kaventavasti. Tältä osin sisäministeriö yhtyy valtiovarainministeriön lausunnossa esitettyihin huomioihin.

Tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi

Finanssiala ry toteaa lausunnossaan, että hallituksen esityksen mukaan kukin esityksen mukainen toimivaltainen viranomainen tekisi tietosuoja-asetuksen mukaisen vaikutustenarvioinnin koostavan sovelluksen kautta välitettyjen ja tallentamiensa tietojen osalta. Lausunnon mukaan Finanssiala pitää selvänä, ettei tietosuojan vaikutustenarviointien tekemistä voida lykätä esitettyjen lakimuutosten hyväksymisen ja mahdollisen koostavan sovelluksen toteuttamisen jälkeiseen aikaan, vaan niiden tulee olla käytettävissä ennen kuin päätös PMJ:n käyttäjien tai käyttötarkoitusten piirin laajentamisesta rahoitustietodirektiiviä pidemmälle on mahdollista tehdä.

Koostavan sovelluksen osalta vaikutustenarviointi on tehty kattavasti hallituksen esityksessä osiossa 4.2.4 ja sisäministeriö ei yhdy Finanssiala ry:n näkemykseen siitä, että esityksen vaikutustenarviointi ei täytä tietosuojasääntelyn vaatimuksia. Sisäministeriö viittaa tältä osin myös tietosuojavaltuutetun toimiston perustuslakivaliokunnalle antamaan lausuntoon, jossa todetaan muun muassa, että ”*valmistelussa on pääosin hyvin huomioitu tietosuoja-asetuksen, rikosasioiden tietosuojalain ja muun tietosuojasääntelyn asettamat vaatimukset ja erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran käyttö.”*

Tietosuoja-asetuksen 35 artiklasta seuraa velvoite, että rekisterinpitäjän on ennen käsittelyä toteutettava arviointi suunniteltujen käsittelytoimien vaikutuksista henkilötietojen suojalle eli tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi, jos tietyntyyppinen käsittely etenkin uutta teknologiaa käytettäessä todennäköisesti aiheuttaa – käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset huomioon ottaen – luonnollisen henkilön oikeuksien ja vapauksien kannalta korkean riskin. Yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 10 kohdan mukaan, jos 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan mukaisen käsittelyn oikeusperusteena on rekisterinpitäjään sovellettava unionin oikeus tai jäsenvaltion lainsäädäntö, joka säätelee siihen liittyvää käsittelytointa tai käsittelytoimia, ja tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi on jo tehty yleisen vaikutustenarvioinnin osana kyseisen käsittelyn oikeusperusteen hyväksymisen yhteydessä, 1–7 kohtaa ei sovelleta, paitsi jos jäsenvaltiot katsovat tarpeelliseksi toteuttaa tällaisen arvioinnin ennen käsittelytoimien aloittamista. Esityksen mukaan kukin toimivaltainen viranomainen, joka rakentaisi rajapinnan ehdotettuun koostavaan sovellukseen, on velvollinen

hallituksen esityksessä olevan vaikutustenarvioinnin lisäksi tietosuojasääntelyn 35 artiklan 7 kohdassa säädettyjen vähimmäisvaatimusten mukaisesti tekemään tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin. Lisäksi yleinen tietosuoja-asetus velvoittaa rekisterinpitäjää tarvittaessa tekemään uudelleentarkastelun arvioidakseen, tapahtuuko käsittely tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin mukaisesti, ainakin jos käsittelytoimien sisältämä riski muuttuu (GDPR 35 artikla 11 kohta). Sisäministeriö pitää vaikutustenarvioinnin tekemistä ennen käsittelytoimien aloittamista unionin tietosuojasääntelyn mukaisena ja siksi riittävänä.

Seuraamukset

Finanssiala ry toteaa lausunnossaan, ettei laissa ole lainkaan tarkasteltu Tullin asemaa, velvollisuuksia tai mahdollisuuksia määrätä seuraamuksia tilanteissa, joissa viranomaisen havaitaan tai epäillään käyttävän väärin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää. Rekisteröityjen oikeudet huomioiden ja valvontajärjestelmään kohdistuvan yleisen luottamuksen ylläpitämiseksi FA pitää välttämättömänä, että PMJ-lakia tältä osin täydennetään Tullin toimivaltuuksia, väärinkäytöksistä määrättäviä seuraamuksia ja rekisteröidyille tarjolla olevia oikeusturvakeinoja koskevilla säännöksillä.

Sisäministeriö huomioi, että virkarikoksista ja niihin syyllistymisestä tuomittavista rangaistuksista, mukaan lukien virkavelvollisuuden rikkominen, säädetään rikoslaissa (39/1889). Lisäksi rekisteröidyllä on suoraan unionin oikeudesta johdettavia oikeuksia. Yleisen tietosuoja-asetuksen VIII luvun 77 artiklasta voidaan suoraan soveltaa rekisteröidyn oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle, eli tietosuojavaltuutetulle. Mainitun artiklan mukaan jokaisella rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle, erityisesti siinä jäsenvaltiossa, jossa hänen vakinainen asuinpaikkansa tai työpaikkansa on taikka jossa väitetty rikkominen on tapahtunut, jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan tietosuoja-asetusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta muita hallinnollisia muutoksenhakukeinoja tai oikeussuojakeinoja. Mainitun asetuksen 82 artiklassa on lisäksi säädetty vastuusta ja oikeudesta korvauksen saamiseen. Jos henkilölle aiheutuu mainitun asetuksen rikkomisesta aineellista tai aineetonta vahinkoa, hänellä on oikeus saada rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä korvaus aiheutuneesta vahingosta.

Kustannukset

Oikeusministeriö ottaa esiin lausunnossaan, että hallituksen esityksen mukaan Ulosottolaitoksen osalta on arvioitu, että rajapinnan rakentamiskustannukset olisivat 50 000–115 000 euroa, ja että kustannus riippuu siitä, kuinka paljon pystytään hyödyntämään muita samankaltaisia tai jo rakennettuja rajapintoja. Esityksen kustannusvaikutuksia ei ole ainakaan Ulosottolaitoksen osalta huomioitu aiemmin myönnetyissä määrärahoissa. Ulosottolaitos on hallituksen esityksen antamisen jälkeen tarkentanut kustannusarvion 115 000 euroon ja esittänyt rajapinnan toteuttamiseksi vuoden 2023 talousarvioon 95 000 euron määrärahaa. Sisäministeriö pitää esitystä kannatettavana.

Pykäläkohtaiset muutokset

1. Lakiehdotus: Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain (571/2019) 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 10 kohta, 3 §, 4 §:n ~~2 momentin johdantokappale ja 1 ja 2 kohta sekä~~ 3—5 momentti, 6 §:n 2 momentin johdantokappale ja 3 kohta, 3 momentin 1 kohta sekä 5 momentti,

7 §:n 2 momentti, 10 ja 11 § sekä 12 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 10 kohta~~, 4 §:n 2 momentin 1 kohta,~~ 6 §:n 2 momentin johdantokappale ja 3 kohta sekä 3 momentin 1 kohta sekä 11 § laissa 730/2020, sekä lisätään 2 §:ään uusi 11 kohta sekä lakiin uusi 3 a ja 7 a § seuraavasti:

1 §

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Tässä laissa säädetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä, ~~ja~~ pankki- ja maksutilirekisteristä ja koostavasta sovelluksesta.

— — — —

Seuraavilla toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus päästä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään 4 §:n mukaisesti luovutettaviin ja 6 §:n mukaisesti tallennettuihin tietoihin, jos se on välttämätöntä seuraavien tehtävien suorittamiseksi ja viranomaisella on muualla laissa säädetty oikeus saada edellä mainitut tiedot:

1) poliisilla, rahanpesun selvittelykeskuksella, Tullilla ja Rajavartiolaitoksella Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/794, jäljempänä Europol-asetus, liitteen I mukaisten rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi;

2) Verohallinnolla

a) verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 19 §:ssä säädetyn tiedonantovelvollisuuden kohdentamiseksi;

b) hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain 3 § mukaisessa tarkoituksessa.

3) Tullilla tullilain (304/2016) 102 §:n 2 momentissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden kohdentamiseksi verotus- ja verovalvontatehtävää varten sekä esitutkintaan ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 1 luvun 2 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuihin tullirikosten estämis- ja paljastamistehtäviin;

4) Ulosottoviranomaisella ulosottokaaressa (705/2007) tarkoitettua täytäntöönpanoa varten;

5) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä mainitussa laissa tarkoitettuun valvontatehtävän suorittamiseen;

6) rahanpesun selvittelykeskuksella rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 1—4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen;

7) poliisilla ja Rajavartiolaitoksella ~~esitutkintaan,~~ rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä syyteharkintaan saattamiseen ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen, poliisilla rahankeräyslaissa (863/2019) tarkoitettuun rahankeräysten valvontatehtävän suorittamiseen sekä poliisilain (872/2011) 6 luvun mukaiseen poliisitutkintaan tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii;

8) Puolustusvoimilla sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetussa laissa (255/2014) tarkoitettuun rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 104 §:n mukaisesti;

9) Finanssivalvonnalla Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 3 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen.

Valtiovarainministeriö tuo lausunnossaan esiin, että neuvoston direktiivillä (EU) 2021/514 (ns. DAC7) on tehty muutoksia hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla annettu direktiivin (EU) 2011/16 (ns. virka-apudirektiivi) 22 artiklan 1 a kohtaan, jossa aiemmin ei ollut jäsenvaltiolle velvoitetta säätää veroviranomaisille pääsyä viidennen rahanpesudirektiivin (EU) 2018/843 32 a artiklassa tarkoitettuihin automatisoituihin mekanismeihin. Virka-apudirektiivin 22 artiklan 1 a kohdan mukaan jäsenvaltioiden on virka-apudirektiivin täytäntöönpanoa ja täytäntöönpanon valvontaa varten sekä vahvistetun hallinnollisen yhteistyön toimivuuden varmistamiseksi säädettävä laissa siitä, että veroviranomaisilla on pääsy Euroopan parlamentin

ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 13, 30, 31, 32 a ja 40 artiklassa tarkoitettuihin mekanismeihin, menettelyihin, asiakirjoihin ja tietoihin. Direktiivimuutoksen edellyttämät lait on oltava voimassa 1.1.2023. Myös *talousvaliokunta* on huomauttanut hallituksen esitystä koskevassa lausunnossaan, että pankki- ja maksutilitiedot tulisi saada kulkemaan automatisoitujen mekanismien kautta myös kansainvälistä verotuksen tietojenvaihtoa silmällä pitäen. Sisäministeriö yhtyy valtiovarainministeriön ja talousvaliokunnan näkemykseen liittyen verohallinnon pääsyyn pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään ja ehdottaa hallituksen esityksen 3 §:n 1 momentin 2 kohtaa täydennettäväksi edellä esitetyn mukaisesti.

Keskusrikospoliisi on huomioinut lausunnossaan liittyen ehdotettuun pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun 3 §:n muutoksiin, että esitutkinta on päällekkäinen tehtävä rikosten selvittämisen kanssa. Keskusrikospoliisi viittaa siihen, että muualla lainsäädännössä käytetty terminologia on rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Siten lainsäädännön johdonmukaisuuden ja selkeyden vuoksi voisi lisätä myös ”ja syyteharkintaan saattaminen.” (vertaa esimerkiksi Poliisilain (872/2011) 1 § 1 momentti). Sisäministeriö yhtyy keskusrikospoliisin ehdottamiin muutoksiin tältä osin.

Oikeusministeriö on katsonut liittyen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 3 §:ään, että toimivaltaisen viranomaisen käsitteeseen liittyy epäselvyyttä 1. lakiehdotuksen säännöstasolla sen valossa, mitä esityksen perusteluissa todetaan. Sisäministeriö toteaa, että rahoitustietodirektiivin 3 artiklassa säädetyn velvoitteen täyttämiseksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 3 §:ssä esitetään ensinnäkin säädettäväksi niistä toimivaltaisista viranomaisista, jotka saisivat pääsyn pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään rahoitustietodirektiivissä säädettyjä tarkoituksia varten, jotta täytetään direktiivin vaatimukset näiden viranomaisten nimeämisestä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että kansallisista tarpeista säädettäisiin viranomaisten pääsystä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään säännöksessä jo voimassaolevien pääsyoikeuksien lisäksi. *Oikeusministeriön* lausunnossa viitataan siihen, että asianajajayhdistys ei ole viranomainen, tältä osin sisäministeriö toteaa, että asianajajayhdistys mainitaan myös voimassaolevan lain 3 §:ssä, eikä tähän esityksessä ehdoteta muutosta. Sama logiikka on myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 7 luvun 1 §:ssä, joka koskee pykälän otsikon mukaan valvontaviranomaisia, mutta jossa mainitaan yhtenä valvojista myös asianajajayhdistys.

Useissa lausunnoissa on katsottu, että Finanssivalvonnan osalta tietojen käyttötarkoituksia olisi voinut täsmentää. Sisäministeriö toteaa, että Finanssivalvonnan osalta hallituksen esityksessä on kuvattu se, mihin tarkoitukseen Finanssivalvonta pyytää pankkitilitietoja ja mihin tarkoituksiin se pyytäisi niitä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kautta. Sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että tietoihin pääsyä rajaisi esityksen mukaisesti niin Finanssivalvonnan, kuin muidenkin toimivaltaisten viranomaisten osalta välttämättömyysedellytys.

Tulli ehdottaa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 4 § 5 mom. osalta, että PMJ-laissa on myös syytä säätää täsmällisesti siitä, että luottolaitokset vastaavat myös tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä. Tietoja voidaan joutua oikaisemaan esimerkiksi identiteettivarkauksiin liittyvissä tilanteissa. Tullin näkemyksen mukaan tietojen oikaiseminen tulisi tehdä tiedonhakujärjestelmän välityksellä, jotta tietojen oikaiseminen olisi valvonnan piirissä. Sisäministeriö katsoo, että Tullin ehdottama säännösehdotus vaatii tarkempaa selvittämistä, eikä kannata sen toteuttamista tässä vaiheessa.

4 §

Pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmä

~~Tiedonhakujärjestelmän kautta luovutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle seuraavat tiedot kuluvan vuoden ja viiden edellisen vuoden ajalta, jos toimivaltainen viranomainen on ne salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeutettu muun lain nojalla saamaan:~~

~~1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus sekä asiakkuuden ja tilin käyttöoikeuden alkamis- ja päättymispäivä, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen, asiakkuuden ja tilin käyttöoikeuden alkamis- ja päättymispäivä sekä kaikki tilin käyttöoikeudenhaltijat ja näiden luonnollista henkilöä koskevat edellä mainitut tiedot;~~

~~2) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5—7 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus sekä asiakkuuden alkamis- ja päättymispäivä;~~

Toimivaltaisen viranomaisen on yksilöitävä säännös, jonka nojalla se pyytää tietoa. Luottolaitoksen on toimitettava tieto toimivaltaiselle viranomaiselle maksutta. Luottolaitokset vastaavat luovutettavien tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä.

Asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus.

Tietoja asiakasvaratileistä ei saa luovuttaa tiedonhakujärjestelmän kautta, vaan ainoastaan tiedon siitä, että kyseessä on asianajajan asiakasvaratili sekä minkä asianajajan asiakasvaratili on kyseessä.

Tulli valvoo 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden noudattamista sekä antaa määräyksen pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmän teknisistä vaatimuksista.

6 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

~~Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot kuluvan vuoden ja viiden edellisen vuoden ajalta maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja virtuaalivaluutan tarjoajan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetystä asiakkaasta:~~

~~3) maksutilin IBAN-numero tai muu yksilöintitunnus sekä tilin avaamis- ja sulkemispäivä.~~

~~Jos luottolaitos on saanut Finanssivalvonnalta 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun luvan poiketa tiedonhakujärjestelmän ylläpitovelvoitteesta, pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot:~~

~~1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus sekä asiakkuuden ja tilin käyttöoikeuden alkamis- ja päättymispäivä, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen, asiakkuuden ja tilin käyttöoikeuden alkamis- ja päättymispäivä sekä kaikki tilin käyttöoikeudenhaltijat ja näiden luonnollista henkilöä koskevat edellä mainitut tiedot;~~

— —

Asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus. Tietoja asiakasvaratileistä ei saa luovuttaa rekisterin kautta, vaan ainoastaan tiedon siitä, että kyseessä on asianajajan asiakasvaratili sekä minkä asianajajan asiakasvaratili on kyseessä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan 4 §:n 2 momenttiin ja 6 §:ään muutoksia, joiden tarkoituksena on ollut selventää tiedonluovuttamisen velvoitteita aikamääreiden ja asiakkuuden alkamisen ja päättymisen osalta. Keskusrikospoliisi ja Tulli tukevat muutoksia ja esittävät niihin liittyen lausunnoissaan vielä joitain tarkennuksia, kun taas Finanssiala ry suhtautuu lausunnossaan kriittisesti esitettyihin muutoksiin vedoten muun muassa siihen, että ne menevät pidemmälle kuin rahanpesulaki ja viides rahanpesudirektiivi. Sisäministeriö toteaa, että sen näkemyksen mukaan kansallisesti on mahdollista antaa tiukempaa sääntelyä kuin rahanpesudirektiivi edellyttää ja myös eri tarkoituksiin, kuin rahanpesudirektiivissä on säädetty kansallisista tarpeista johtuen, mutta katsoo, että esitetyt muutokset voidaan tässä vaiheessa poistaa ja siirtää selvitettäväksi tuleviin säädösmuutoshankkeisiin.

Finanssiala ry on ottanut esiin sen, että 4 §:n 3 momenttiin esitetään lisäystä, jonka mukaan luottolaitokset vastaavat luovutettavien tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä. Lisäyksen osalta Finanssiala ry toteaa, että luottolaitokset luovuttavat tiedonhakujärjestelmän kautta kyselyjä vastaavat tietosisällöt tietojärjestelmistään. Luottolaitoksen lakisääteinen velvollisuus varmistaa järjestelmissään olevien tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus perustuu yleiseen tietosuoja-asetukseen ja luottolaitostoimintaa koskevaan sääntelyyn eikä siitä Finanssiala ry:n käsityksen mukaan ole mahdollista säätää PMJ-laissa. Sisäministeriö toteaa, että ehdotetun muutoksen tarkoituksena on selventää velvoitetta tietojen oikeellisuuden ja tietojen oikaisemisen osalta, eikä sisäministeriö näe ristiriitaa siinä, että asiasta säädetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa, kun kyseessä ovat pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmien kautta luovutettavat tiedot.

Tulli viittaa lausunnossaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 4 §:n 3 momentissa säädettyyn velvollisuuteen luottolaitokselle toimittaa tieto toimivaltaiselle viranomaiselle maksutta. Tulli katsoo, että tämän pitäisi koskea kaikkia, jotka luovuttavat tietoja tiedonhakujärjestelmän kautta. Nykyisen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain perusteluiden mukaan, maksulaitokset, sähkörahayhteisöt, virtuaalivaluutan tarjoajat voivat valita, toteuttavatko ne tiedonhakujärjestelmän vai luovuttavatko ne tiedot tilirekisteriin. Sisäministeriön näkemyksen mukaan edellä mainittuihin toimijoihin sovelletaan jo muutenkin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän 4 §:ää, mikäli ne päättävät toteuttaa tiedonhakujärjestelmän.

Tulli viittaa lausunnossaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain uuteen 7 a §:n 2 momenttiin, jossa ehdotetaan säädettäväksi tietojen pseudonymisoinnista. Tulli katsoo, että esityksen perusteluiden mukaan tällä tarkoitetaan, että tietoa kyselyn perusteesta ja kyselyn esittävästä viranomaisesta ei välitettäisi tiedonluovuttajalle, eli pseudonymisoinnilla ei

tarkoiteta haun kohteena olevan henkilöjen tietojen pseudonymisointia. Tullin näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen 4 artiklan kohdassa 5 määritellään pseudonymisoinnin tarkoittavan ”henkilötietojen käsittelemistä siten, että henkilötietoja ei voida enää yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja.” Tullin näkemyksen mukaan pseudonymisointi-termin käyttö voi olla harhaanjohtava, minkä vuoksi parempi vaihtoehto voisi olla säätää, mitä tietoja ei välitetä eteenpäin tiedonantovelvollisille."

Sisäministeriö katsoo, että esitettyä Tullin näkemystä on tarkasteltava huomioiden, mikä on henkilötieto, eli on huomioitava henkilötietojen määritelmä yleisessä tietosuoja-asetuksessa yhdessä edellä mainitun tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 5 kohdan pseudonymisoinnin määritelmän kanssa. Edellä mainitun 4 artiklan mukaan Tässä asetuksessa tarkoitetaan 1) ’henkilötiedoilla’ kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, jäljempänä ’rekisteröity’, liittyviä tietoja; tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella.

Sisäministeriö katsoo, että tieto siitä millä perusteella henkilön tietoja tiedustellaan, on suoraan luonnolliseen henkilöön liittyvä henkilötieto. Jos henkilötietoon liitetään viranomaisen tietopyynnön käyttötarkoitus, voidaan siitä päätellä, onko henkilö esimerkiksi epäiltynä rikoksesta tai mistä rikoksesta henkilöä epäillään. Näin ollen on selvää, että viranomaisen tietopyyntö on henkilötietoon liittyvä tieto, joka kertoo nimenomaisesta henkilöstä ja hänen yksityisyyden suojaan kuuluvan arkaluonteisen henkilötiedon, joka tulee siis henkilötietona käsitellä siten, ettei näitä henkilöön liittyviä henkilötietoja esim. rikosepäilystä voida enää yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja.

Tullin lausunnossa esitetään huoli siitä, että esityksessä ehdotetaan, että Tullin koostavaa sovellusta koskevia säännöksiä sovellettaisiin 1.9.2022. Tulli esittää huolensa siitä, että lainsäädäntökäsittelyn venymisen johdosta koostavan sovelluksen 1.9 käyttöönoton siirtymäaika uhkaa jäädä toteuttamisen suhteen liian lyhyeksi ja esittää muutaman kuukauden jatkoaikaa, esim. siirtymäaikaa 1.11. saakka. Sisäministeriö kannattaa esitystä.

2. lakiehdotus: Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Keskusrikospoliisi katsoo, että rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:ää koskevaa ehdotusta tulisi muuttaa niin, että säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta luovuttaa tietoja poliisille, Tullille, Rajavartiolaitokselle ja syyttäjälle, sen sijaan, että säädetään edellä mainittujen tahojen oikeudesta saada tietoa rahanpesun selvittelykeskukselta. Keskusrikospoliisi esittää myös huolensa siitä, että hallituksen esitys voisi vaikuttaa edellä mainittujen viranomaisten toimivaltuuksiin.

Sisäministeriö toteaa, että edellä mainitun säännösehdotuksen tarkoituksena on täytäntöönpanna rahoitustietodirektiivin 3 artiklan 2 kohdan toimivaltaisten viranomaisten nimeämistä koskeva velvoite. Kyseisen kohdan mukaan jokaisen jäsenvaltion on nimitettävä niiden viranomaistensa joukosta, joilla on toimivalta rikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa, tutkimisessa ja niihin liittyvissä syytetoimissa, toimivaltaiset viranomaiset, jotka voivat pyytää ja saada rahoitustietoja ja -analyyseja rahanpesun selvittelykeskuksilta. Edellä mainittujen viranomaisten toimivaltuuksista rikosten estämiseen, paljastamiseen,

tutkimiseen ja syyteharkintaan liittyen säädetään kattavasti niitä koskevassa muussa lainsäädännössä, eikä sisäministeriön näkemyksen mukaan rahoitustietodirektiivin nimeämisvelvoitteen täyttämiseksi tehtävä lisäys rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin tarkoita muutosta näihin toimivaltuuksiin. Direktiivin edellä mainittu kohta nimenomaan velvoittaa nimeämään viranomaiset, joilla on oikeus pyytää ja saada tietoja rahanpesun selvittelykeskukselta direktiivin tarkoituksiin. Mikäli säädettäisiin rahanpesun selvittelykeskuksen oikeudesta luovuttaa tietoja edellä mainituille viranomaisille, olisi kyse eri asiasta.